

Dokument o upravljanju, izgradnji in razvoju knjižnične zbirke

Knjižnica Pokrajinskega muzeja Ptuj - Ormož

Smisel in vrednost knjižničarskega dela je v zagotavljanju temeljev za razvoj civilizacije, kar knjižničarji uresničujemo z ohranjanjem in posredovanjem zapisanih človekovih znanj in spoznanj.

Dosedanji razvoj muzejske knjižnice

Knjižnica je vsaka organizirana zbirka monografskih in serijskih publikacij ter drugega knjižnega gradiva, kjer zaposleni uporabnikom omogočajo uporabo gradiva ter jim pri tem pomagajo. Knjižnica na ta način zadovoljuje informacijske, raziskovalne, izobraževalne ... potrebe uporabnikov.

Po mednarodni klasifikaciji knjižnic se uvršča muzejska knjižnica med specialne knjižnice. Kot taka služi predvsem ožjemu in v glavnem visokokvalificiranemu krogu uporabnikov, strokovnjakov na določenem področju, za pridobivanje in posredovanje informacij o novih strokovnih dosežkih in za njihovo uporabo v neposredni delovni praksi. Zato je temeljna značilnost specialnih knjižnic izbrani fond knjižničnega gradiva, ki se omejuje na literaturo ožjega (ožjih) strokovnega področja ter zadovoljuje specialno strokovno usmerjene in iz delovne prakse izhajajoče potrebe in zahteve. Gradivo je omejeno na aktualno strokovno in znanstveno literaturo, tekoče pa se dopolnjuje s poudarkom na serijskih publikacijah in informacijskih virih. Gradivo v knjižnici je pregledno urejeno in razvrščeno ter obdelano v bazi podatkov.

Ob ustanovitvi muzeja 1893. je nastala tudi muzejska knjižnica kot enakovreden dejavnik, ki bo zagotavljal funkcioniranje muzeja v vsem njegovem obsegu. Ustanovitelji so se zavedali kompleksnosti delovanja takšne ustanove, kot je muzej in tega, da je za delovanje tako pomembne ustanove potrebna tudi vsestranska podpora, med drugim tudi podpora »znanstvene knjižnice«.

Nesporne zasluge za nastanek muzejske knjižnice gredo polihistorju in zbiralcu Francu Ferku, ki je ob muzejskih predmetih podaril muzeju tudi knjižni fond s približno 4000 knjigami, in tako je nastala Ferkova muzejska knjižnica, ki je bila nekako osrednja strokovna ptujska knjižnica in je po drugi svetovni vojni predstavljala temelj za nastanek Študijske knjižnice.

Muzej sam pa kljub temu, da je bil večji del fonda prepeljan v Študijsko knjižnico, ni ostal brez strokovne knjižnice, ker je temelj za strokovno delovanje sleherne strokovne ustanove. Tako je muzejska knjižnica pač nadaljevala delo v sicer okrnjeni obliki. V muzejsko knjižnico se je vrnil tudi fond Viktorja Skrabarja, nekdanjega upravnika muzeja, t. i. *Biblioteka Scrabariana*, ki je zdaj en od pomembnih fondov muzejske knjižnice in ima do tega trenutka evidentiranih 315 enot gradiva, prvotno je štela več kot 1000 enot - monografij, serijskih publikacij, separatov - vendar se je ob raznih selitvah fond razpršil kljub izrecni želji donatorice Marije Skrabar, da mora ostati skupaj, in šele v zadnjih letih ga ponovno

kompletiramo ter je v strukturi gradiva muzejske knjižnice postavljen posebej. Muzejska knjižnica je pridobila še nekaj drugih manjših fondov (Žunkovičevega, del knjig Antona Smodiča, del knjig Rudolfa Brataniča, knjige grofa Herbersteina in fond različnega gradiva rodbine Kasimir, manjši fond družine Gorjup in fond Stojana Kerblerja, fond nekdanje direktorice ptujskega muzeja Vide Rojic, Zapuščino Franceta Miheliča), posebej pa je postavljen tudi fond antikvarnih knjig različnega izvora, posameznih donatorjev, ki so podarili knjige muzejski knjižnici, pa je na desetine.

Muzejska knjižnica je polnopravna članica sistema COBISS s svojo bazo in prek interneta dostopna vsem. Ima status specialne javne knjižnice z dodeljeno SIGLO št. 50361 in z akronimom PMUPT. V tem kontekstu je pomembna tudi sprememba ustanovitvenega akta muzeja iz leta 2002, ki je kot popolnoma nov in samostojen oddelek postavil tudi muzejsko knjižnico.

Financiranje knjižnice

Specialna muzejska knjižnica predstavlja eno od pomembnih investicij v sklopu matične ustanove. Za nemoteno delovanje muzejske knjižnice so zagotovljena redna finančna sredstva za:

- stroške nabave, obdelave, hranjenja in posredovanja knjižničnega gradiva ter zagotavljanja dostopa do drugih informacijskih virov (npr. stroški dela, materialni stroški),
- ostale stroške (npr. vezava, stroški kopiranja, poštni stroški, amortizacija itd.),
- dopolnjevanje knjižničnega gradiva (stroški za nabavo gradiva),
- uporabo knjižničnega gradiva in informacijskih virov, ki so izven knjižnice (npr. članarine, nadomestila, licenčnine ipd.),
- nakup informacijske in komunikacijske tehnologije,
- tehnološko posodabljanje ter vzdrževanje računalniške in komunikacijske opreme in storitev,
- stroške povračil za uporabo knjižničnega gradiva, ki je avtorsko pravno varovano,
- režijske stroške,
- strokovni razvoj oziroma izobraževanje zaposlenih v knjižnici,
- primerno velikost, namembnost in značilnost knjižničnih prostorov.

Povezovanje in sodelovanje muzejske knjižnice

Zaradi zagotavljanja učinkovitega in racionalnega pretoka informacij in knjižničnega gradiva se mora knjižnica, ki opravlja knjižnično, dokumentacijsko in informacijsko dejavnost kot javno službo, v skladu s pravnimi predpisi in drugimi akti s področja knjižnične, dokumentacijske in informacijske dejavnosti vključevati v nacionalni vzajemni bibliografski sistem.

Zaradi uspešnejšega zadovoljevanja potreb po specializiranih informacijah in svetovanju s posameznih znanstvenih in strokovnih ter problemsko orientiranih področij, se lahko knjižnica ob upoštevanju uveljavljenih informacijskih in komunikacijskih standardov, vključuje tudi v specializirane informacijske sisteme, ali opravlja naloge specializiranih informacijskih centrov. Pri tem se delovno povezujejo z drugimi vrstami specialnih, visokošolskih in univerzitetnih knjižnic.

Knjižnica mora biti praviloma informacijsko in komunikacijsko povezana z ustrezno informacijsko in komunikacijsko tehnologijo.

Muzejska knjižnica je kot specialna knjižnica članica Sekcije za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) ter Sekcije muzejskih knjižnic pri Zvezi muzejev Slovenije.

Knjižnično gradivo in drugi informacijski viri

Primarna naloga muzejske knjižnice je izbiranje, zbiranje, organiziranje in zagotavljanje dostopa do različnih virov informacij svojim uporabnikom. Načrtovanje in razvoj zbirke knjižničnega gradiva in upravljanje z drugimi informacijskimi viri temelji na potrebah ustanovitelja in uporabnikov knjižnice.

Knjižnično gradivo muzejske knjižnice je sestavljeno iz različnih vrst zapisov informacij, vključujoč tiskano gradivo v vseh oblikah, digitalno in avdiovizualno gradivo, zvočne zapise, grafične zapise, tridimenzionalno in drugo gradivo. Specialna knjižnica zagotavlja dostop tudi do drugih informacijskih virov.

Muzejska knjižnica skuša ažurno pridobivati knjižnično gradivo iz različnih virov (tako notranjih kot zunanjih) ter zagotavljati dostop do drugih informacijskih virov (tako notranjih kot zunanjih) in pri tem skuša v kar največji možni meri zadovoljiti potrebe uporabnikov. Znotraj matične organizacije je knjižnica osrednje mesto za nabavo, strokovno obdelavo in posredovanje knjižničnega gradiva ter za zagotavljanje dostopa do drugih notranjih in zunanjih informacijskih virov ter svetovanje.

Muzejska knjižnica v skladu z nacionalnimi oziroma mednarodnimi bibliografskimi standardi razvija in vzdržuje različne evidence o gradivu (kataloge, bibliografije itd.), ki omogočajo

identifikacijo gradiva, ne glede na njegovo obliko ali lokacijo. Ker opravlja muzejska knjižnica knjižnično, dokumentacijsko in informacijsko dejavnost kot javno službo, je v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu dolžna sodelovati.

Storitve specialne knjižnice

Muzejska knjižnica vzdržuje in razvija ustrezen obseg in kakovost knjižničnih, dokumentacijskih in informacijskih storitev, ki bodo v prvi vrsti podpirale programe matične organizacije oziroma ustrezale potrebam specializiranega strokovnega področja. Osnovne oblike knjižničnih, dokumentacijskih in informacijskih storitev, ki naj bi jih zagotavljala muzejska knjižnica, so:

Informacijske storitve, posredovanje informacij iz lastnih informacijskih virov in iz virov drugih knjižnic, informacijskih centrov ter drugih ponudnikov informacij, in sicer z retrospektivnimi iskanji, selektivno diseminacijo informacij in z drugimi metodami, tako v knjižnici kot na daljavo; analiza in vrednotenje informacij; posredovanje informacij z dodano vrednostjo in svetovanje. Informacijske storitve se izvajajo v skladu z informacijskimi potrebami uporabnikov in s podporo sodobne informacijske tehnologije. Posebni poudarek naj bi bil na storitvah, ki temeljijo na analizi informacij in njihovi predelavi v informacije z dodano vrednostjo ter na svetovanju.

Storitve posredovanja knjižničnega gradiva, izposoja dokumentov iz lastne zbirke gradiva in s pomočjo medknjižnične izposoje iz zbirk drugih knjižnic in informacijskih organizacij; kroženje serijskih publikacij itd.

Predstavljanje dejavnosti knjižnice, seznanjanje uporabnikov z novimi publikacijami, s katalogi in z drugimi informacijskimi viri, in sicer s seznamami, razstavami, s predavanji o dejavnosti knjižnice, s predstavitvijo dejavnosti preko domače strani na svetovnem spletu itd.

Izobraževalne storitve: izdelava navodil o dostopnosti ter učinkoviti in uspešni uporabi informacijskih virov; uvajanje uporabnikov, še zlasti strokovnjakov iz matične organizacije, v uporabo knjižnice, knjižničnega gradiva in uporabo informacijskih virov itd.

Raziskovalne in razvojne storitve: svetovalna dejavnost in izdelava projektov v zvezi z organiziranjem knjižnične informacijske dejavnosti oziroma z zagotavljanjem ustrezne informacijske podpore raziskovalnemu in strokovnemu delu ipd.

Publicistična dejavnost: izdajanje različnih tiskanih oziroma elektronskih publikacij, kot so npr. zborniki, časopisi, novosti o dokumentih, novosti v specialni knjižnici, vodniki, priročniki, obvestila, spletne strani itd.

Pri izvajanju storitev bo muzejska knjižnica posvečala posebno pozornost osebnim stikom z uporabniki kot eni izmed učinkovitejših metod razreševanja informacijskih vprašanj.

Prostori in oprema muzejske knjižnice

Prostorska urejenost knjižnice je dobra. Pri urejanju knjižnice bo posebna pozornost namenjena temu, da bodo prostori in oprema funkcionalni in čim lažje dostopni vsem vrstam uporabnikov.

Muzejska knjižnica je pri načrtovanju prostorov posebej pozorna na zahteve glede računalniške in komunikacijske opreme. Ker muzejska knjižnica opravlja knjižnično, dokumentacijsko in informacijsko dejavnost kot javno službo mora pri izboru računalniške in komunikacijske opreme upoštevati navodila knjižničnega informacijskega servisa.

Muzejska knjižnica bo skušala še naprej v kar največji meri skrbeti za ažuren dotok strokovne literature z nakupi in izmenjavo, za posodabljanje programske in računalniške tehnologije ter za omogočanje uporabe knjižničnega gradiva za vse zaposlene in zunanje obiskovalce. V skladu s potrebami in razvojem, bo ažurirala **Dokument o upravljanju, izgradnji in razvoju knjižnične zbirke.**